

**275. Visznek, Téglás
(A Közhiteles Nyilvántartásban nem szerepel)
(Heves megye) B, V, Sza**

A település szilárdhulladék-lerakójának rekultivációja kapcsán végzett helyszíni szemle és terepbejárás alkalmával figyeltük meg az új régészeti lelőhelyet. A község belterületétől DK-i irányban, a szabályozott Gyöngyös-patak (Nagy-patak) bal partján, egy valószínűleg agyagbányászatra használt terület, bolygatótt, növényvel fedett részén volt a hulladéklerakó. Az érintett területtől É-ra jól látszódik a vízfolyás egykori kanyargós medre. A szeméttel feltöltött terület, az egykori meder és a szabályozott meder közötti vízenyős részen volt, de a szemét szétszóródott a környező területeken is. A rekultivációval érintett területtől K-re, közvetlenül mellette, a szántóban kerámiatöredékeket figyeltünk meg. Ez a rész az egykori vízfolyás közelében, attól K-re található, egy viszonylag lapos, öntéstalajjal fedett területen, melynek tengerszint feletti magassága 93–97 m. Egy kb. 200×150 m-es területről gyűjtöttünk kerámia töredékeket és paticsdarabokat. A gyűjtött leletanyag többsége egy császárkori településre utal, de késő vaskori és késő bronzkori töredékek is kerültek elő. A lelőhelyet valószínűleg már a szabályozáskor, illetve az itt kialakított agyagnyerő helyekkel bolygatták, illetve részben elpusztították. A hulladéklerakó rekultivációja során, jelen megfigyeltek alapján, nem érintették a humusz alatti rétegeket, így valószínűleg csupán elfedték a lelőhely itt található részletét. A terület elnevezése a Földhivatal által kiadott helyszínrajzon Téglásként szerepel (utalva az egykori agyagbánya helyére), az EOV térképen egy nagyobb terület, a Domonkos határrész része.

FARKAS CSILLA

**276. Zajk, Józsefhegy É-i faluvég
(KÖH 84563)
(Zala megye) Ő, Á, Kk**

A Nagykanizsai és a Letenyi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 17.–július 3. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50-50 m széles sávban történt, mely 69 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során Zajk-Józsefhegy É-i végén, a Zajk–Kistolmács elágazóval szemben, a Ny-i dombajtón egy új, korábban ismeretlen lelőhelyet észleltünk. Itt a kavicsos-köves talajon, kisé gazos, 0,4–0,8 m magas kukoricásban, közepes megfigyelési viszonyok között intenzíven jelentkeztek Árpád- és késő középkori edénytöredékek. Kevés őskori kerámiatöredéket és egy radiolarit pattintékot is gyűjtöttünk. A lelőhelynek csupán a Ny-i szélét tudtuk lehatárolni, mivel a D-in és az É-in gabonatarló terült el, a K-i oldalát pedig a Zajkba vezető út határolja.

Munkatárs: Spolár Erika technikus.

TOKAI ZITA MÁRIA

**277. Zalaegerszeg, Andráshegy, Templom
(KÖH 18993)
(Zala megye) Á, Ú**

2013. szeptember 19. és 23. közt régészeti szakfelügyeletet biztosítottunk 22 m²-nyi területen. A dréncső kiépítése során előkerült az épület Árpád-kori alapozása, valamint lehetőségünk nyílt az egykori D-i bejárat vizsgálatára. Az alapozás habarcsba rakott téglákból állt, a D-i kapu maradványai a jelentős visszabontás miatt nehezen voltak értelmezhetőek.

2013. november 11. és 20. közt régészeti feltárást végeztünk további 20 m²-nyi területen. A munkálatok során célunk az volt, hogy kiderítsük az eredeti, késő Árpád-kori apszis formáját – melyet az 1785. évi felújítás során elbontottak –, ugyanis a korábbi falkutatás eredménye poligonális szentélyzáródást talált.

A kutatómunka során 4 szelvényt jelöltünk ki, melyekkel a szentélyzáró falat, az oltárt és a Ny-i kapu környékét vizsgáltuk. A feltárást megkezdve a román kori oltár alapozásának maradványát és az egykori apszis hajóból induló falszakaszait, ugyanakkor sajnálattal állapítottuk meg, hogy az egykori fal nagy részének helyén csak az alapozási árkot áll módunkban megvizsgálni. Az árok felmérése során lettünk figyelmesek arra, hogy az ÉK-i szakaszon tompaszögben megtörik az alapozási árok. A fennmaradt falindítások is tompaszögben zárnak be a ma is álló Árpád-kori hajó falaival. A falindítások és az alapozási árok jellemzői a poligonális szentélyzáródást valószínűsítették. Az új adatok a templom építésének korát a 13. század utolsó harmadára helyezik, ezt erősíti a templom létezéséről tudósító 1278-ban kelt oklevél.

A feltárást megkezdve az 1745. évi felújítás nyomait és járószintjét. Ekkor még csak használhatóvá tették az épületet, visszasüllyesztették a járószintet az Árpád-kori szintre, ezzel biztosítva a D-i falban ma is látható fülkék rendeltetésszerű használatának lehetőségét. A templom török kori pusztulásához kapcsolódó középkori rétegek eltávolítása miatt a vörösréteg habarcsot tartalmazó falszövet, valamint a feketére perzselődött téglák vizsgálata adta meg a középkori járószint helyét.

A középkorban is rendelkezett karzattal a templom, a fából ácsolt építmény egyik tartóoszlopának helyét megtaláltuk az ásás során.

Az épület teljes átépítésére 1785-ben került sor, ekkor bővítették keleti irányban új szentéllyel az épületet. A bontási és építési munkálatok törmelékei, valamint a rajtuk nyugvó 18. század végi járószint jól megfigyelhető volt.

Munkatárs: Takács László régésztechnikus.

ORHA ZOLTÁN

**278. Zalalövő határa
(Zala megye) R, B, Á, Kk**

A 86-os sz. főút Zalalövőt elkerülő szakaszának építését megelőzően, a településen az alábbi lelőhelyeken végeztünk kutatásokat.

Budafa, Csihaj (KÖH 39798): Az először 1965-ben, terepbejárás során lokalizált, majd 2009-ben nagyobb kiterjedésben ismét megtalált lelőhely tényleges régészeti érintettségének megállapítására 2013. szeptember 26. és október 16. közt összesen 24 kutatóárkot nyitottunk. A korábbi adatokból több mint 2 ha kiterjedésűre valószínűsített lelőhely próbafeltáráására a megbízóval kötött szerződésben rendelkezésre álló 4100 m²-nek 80%-át vettük igénybe, a főpályához K-ről csatlakozó sáv nagyrészt ugyanis alkalmatlan volt kutatóárkok húzására (mely

szakadéka esik, ami ráadásul erdővel és tuskókkal borított). Szondáink döntő többsége a nyomvonal irányának megfelelően É–D-i irányú, a legrövidebb hossza 20 m, míg a leghosszabbé 90 m.

A korábbi években folyamatosan mezőgazdasági művelés alatt álló lelőhely É-i felében, a humusz alatt homogén agyagréteget tapasztaltunk, míg a D-i részen általában összefüggő kavicsos, illetve sóderes altalajt találtunk.

Régészeti objektumokat két területen koncentrációval dokumentáltunk, melyek korszakai megegyeznek a korábbi felszíni gyűjtések adataival. A lelőhely É-i felében egy jól lehatárolható részen késő középkori telepjelenségeket találtunk (árokrészlet, gödör, verem, cölöplyuk stb.), míg a nyomvonal DK-i sarkában előkerült objektumok a bronzkorra datálhatóak.

STRAUB PÉTER

Nagyfernekág (KÖH 75025): A lelőhely próbafeltárása 2013. július 23. és augusztus 2. közt került sor. A próbafeltárással átkutatott terület nagysága 987 m² volt. Az elkerülő út nyomvonalának legdélebbben fekvő lelőhelye egy fenyvesekkel közrefogott domb K-i oldalán fekszik, a 2009. évi hatástanulmányt megelőző terepbejáráskor a felszínen őskori köeszközök és középkori cserepek kerültek elő.

Mivel a terület az idejében nem volt megművelve és csapadék is viszonylag kevés hullott, a föld a többi lelőhelyhez képest kifejezetten kemény volt, ami a humuszosítást és a bontást is megnehezítette. A lelőhelyen összesen 8 kutatóárokot húztunk, a D-i részen azok a tengellyel közel párhuzamosak, míg az É-i részen Ny–K-i irányúak.

A próbaátásat eredményeképp 23 objektum került napvilágra, jellemzően gödröket, vermeket és árkokat dokumentáltunk, melyek szórta helyezkedtek el. Az őskori objektumokból kevesebb került elő, 4 gödröt lehet a rézkorra, illetve a bronzkorra keltezni, melyekben kizárólag kerámiatöredékeket találtunk. A többi objektum az Árpád-korra és a középkorra datálható, melyekben már nagyobb mennyiségű kerámia és csontanyag, valamint patics is volt. A korábbi típusokat a jellegzetesen bekarcolt hullám- és csigavonaldíszes háztartási fazekak és a cserépbogrács töredékek képviselik, míg a fiatalabb korú gödrökből jó minőségű edények töredékei is előkerültek. A középkori emlékek a humuszosításkor gyakran már a mai felszínhez nagyon közel, sekély mélységben jelentkeztek. A cserepek mellett említésre érdemes egy középkori örlőkő és egy cölöp maradványa.

Munkatársak: Baranyai Krisztina, Császár Renáta, Gönye András és Takács László régésztechnikusok.

ORHA ZOLTÁN

279. Zalaújlak, Cseri kereszt (KÖH 40962)

(Zala megye) Kk

A Nagykanizsai és a Letenyei kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárás 2013. június 17.–július 3. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50–50 m széles sávban történt, mely 69 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során Zalaújlak közigazgatási határán, Zalaújlak és Csapi között, a 75127 j. út Ny-i oldalán hitelesíteni tudtuk az ismert lelőhelyet. A területen zabtábla állt, mely az út mentén

egy keskeny sávban viszonylag ritkán kelt ki, így itt a talaj nem túl jól, de látható volt. Ezt a területet bejárva késő középkori edénytöredékeket találtunk. A lelőhely kiterjedése a Közhiteles Nyilvántartás és a Göcseji Múzeum adattári adatai szerint nem egyezik. A korábbiakhoz képest a mostani terepbejárás során É-i és D-i irányban lelőhelybővülést tapasztaltunk.

Munkatársak: Skriba-Nagy Mónika régész, Skriba Pál és Vágusz Anina régésztechnikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

280. Zákány, Irtások (KÖH 84489)

(Somogy megye) Kk

A Csurgói kistérségben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárás 2013. június 25–27. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A terület sávos bejárása a tervezett nyomvonal tengelyétől 50–50 m-es sávban történt, mely összesen 19 régészeti lelőhelyet érintett. A vizsgált szakaszok mezőgazdasági művelés alatt álló területein változó feltételekkel és eredményességgel lehetett a terepbejárás elvégezni.

Zákány Zákányfalu nevű településrészétől É-ra, a 6804 j. út K-i oldala és az Izidórus-patak között magas kukoricásban, rossz megfigyelési viszonyok mellett kevés késő középkori kerámiát találtak. Ezek egy új régészeti lelőhelyre utalnak.

Munkatársak: Melis Eszter régész, Lakatosné Sövegjártó Erika és Spolár Erika technikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

281. Zákányszék határa (Csongrád megye) Á, Kő, I

Mórahalom és Zákányszék szennyvízelvezetése és tisztítása projekt kapcsán a településen az alábbi lelőhelyeken végeztünk kutatásokat.

Frank-tanyától K-re (KÖH 75115): 2013. február 7-én próbafeltárást végeztünk a nyomvonal 135. lelőhelyén. A 2010-ben zajló régészeti terepbejárás kapcsán Árpád-kori és középkori jellegű kerámiatöredékeket találtak a szóban forgó lelőhely területén, melyet a próbafeltárást során mi is beigazoltunk. A lelőhely feltárással érintett, lehumuszosított területe elérte a 27 m²-t. A 40–120 cm között váltakozó humusztakaró alatt a sárgásbarna és szürke homokos altalajon 2 stratigráfiai egységet figyelünk meg, melyekhez 2 objektumszámot rendeltünk. A stratigráfiai egységek közül mindkét objektum ÉK–DNY-i irányú ároknak bizonyult. Korszakot meghatározó leletanyag mindkét objektumból előkerült. A nyomvonal mindkét oldalán, a feltárást ideje alatt további terepbejárás végeztünk, melynek során mi is megtaláltuk az előzetes terepbejárás során meglelt késő Árpád-kori, középkori lelőhelyet. Feltárást során bizonyossá vált, hogy a lelőhely ÉNy-i irányba nem folytatódik. A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Móra Ferenc Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Mórahalmi határút III. (KÖH 75109): 2013. február 13-án próbafeltárást végeztünk a nyomvonal 136. lelőhelyén. A 2010-ben zajló régészeti terepbejárás kapcsán Árpád-kori jellegű kerámiatöredékeket találtak a szóban forgó lelőhely területén, melyet a próbafeltárást során mi is beigazoltunk. A lelőhely feltárással érintett, lehumuszosított területe elérte a 62 m²-t. A nyomvonalon 1 objektum feltárta rajzolódott ki a nyesett felszínen,